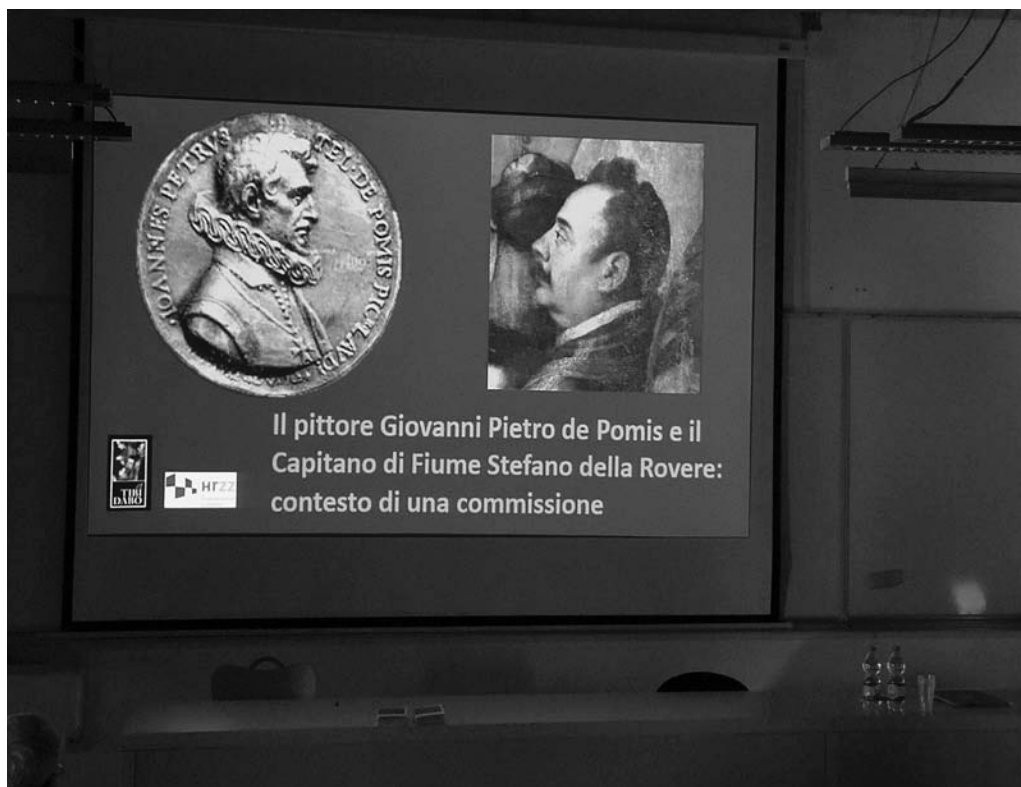

Antonella
Vlaše

ET TIBI DABO: nove spoznaje o umjetninama i njihovim naručiteljima

Public and Private Commissions: Donors and Works of Art in the Northern Adriatic during the Early Modern Period / Le commissioni pubbliche e private: Committenti e opere d'arte nell'Alto Adriatico durante l'età moderna,
međunarodni znanstveni skup, Filozofski fakultet u Rijeci,
25. – 27. listopada 2018.

Na Filozofskom fakultetu u Rijeci od 25. do 27. listopada 2018. godine održao se drugi po redu međunarodni znanstveni skup u okviru projekta *ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji*

od 1300. do 1800. godine (IP-2016-06-1265, www.donart.uniri.hr) kojeg podupire Hrvatska zaklada za znanost, a čija je voditeljica prof. dr. sc. Nina Kudiš. Na skupu su sudjelovali suradnici na projektu te znanstvenici iz Italije i Slovenije, održavši

izlaganja na talijanskom i engleskom jeziku. Gotovo sva izlaganja ticala su se potpuno novih, do sada nepoznatih spoznaja o znanim, ali i neistraženim umjetninama i njihovim naručiteljima. Članovi projektnog tima i strani izlagači tematski su pokrili umjetnine s područja sjevernog i srednjeg Jadrana, ali i djela u Veneciji, Venetu, Austriji i Sloveniji, predstavivši nova istraživanja vezana uz venecijansku, hrvatsku i slovensku umjetničku baštinu.

Radni dio skupa započeo je izlaganjem voditeljice projekta koja se bavila povijesnim, kulturnim, ali i obiteljskim kontekstom nastanka oltarne pale u franjevačkoj crkvi na Trsatu u Rijeci, rada slikara Giovannija Pietra de Pomisa. Na njoj je uz Bogorodicu s Djetetom prikazan naručitelj, riječki kapetan Stefano della Rovere sa svojom obitelji te svecima zaštitnicima i sv. Anom. Slikar de Pomis po svojoj prilici bio kapetanov blizak prijatelj, omiljen u aristokratskom krugu oko nadvojvodina dvora u Grazu početkom 17. stoljeća, a osim

toga bio je arhitekt i medaljar. Njegova se pala smatra jednim od najvažnijih kasnorenesansnih djela u Rijeci, a plod je suradnje između odlučnog i ambicioznog kapetana i slikara. Na kraju izlaganja, Kudiš se pozabavila definiranjem de Pomisova austrijskog opusa, ponudivši niz novih atribucija.

Simone Guerriero predstavio je prisutnost saskog kipara Melchiora Barthela u venecijanskim umjetničkim krugovima sredine 17. stoljeća. Usredotočio se na čitav niz djela koja su se do sada uglavnom povezivala s Giustom Le Courtom. Predstavivši seriju Barthelovih djela u koju spadaju poprsja, skulpture manjih dimenzija te mitološka i alegorijska djela nastala uglavnom na zahtjev privatnih kolekcionara, Guerriero je time u znatnoj mjeri redefinirao kiparev opus.

Massimo Favilla izlagao je o venecijanskoj palači obitelji Zane koja je za njezinu izgradnju i opremanje angažirala vrhunske umjetnike i majstore s kraja 17. stoljeća.

U izlaganju su predstavljena djela slikara Sebastijana Riccija, štukature Andree Pellija i Abondija Stazia, kvadraturista Fernanda Fochija te je pojašnjena uloga arhitekta Antonija Gasparija pri izgradnji navedene građevine. Posebnu zanimljivost čini novopronađena knjiga računa obitelji Zane iz koje je vidljivo što je jedan njezin član slao u Split i iz njega uvezio za vrijeme svoje službe u Dalmaciji.

Damir Tulić u svom je izlaganju objasnio kontekst nastanka nekih umjetničkih djela u venecijanskim crkvama *Santa Maria del Carmine* i *Il Redentore*, kao i u crkvi sv. Jurja u Buzetu čiji su naručitelji bile privatne osobe – dužnosnici, plemići ili pripadnici klera, a ne javne institucije ili zajednice. Izlaganjem je tako apostrofirana uloga donatora pri definiranju narudžbe, kao i umjetnika koji je djelo izradio.

Maichol Clemente objasnio je ulogu kipara tirolskog porijekla Tommasa Ruesa na venecijanskoj umjetničkoj sceni druge polovice 17. stoljeća te prikazao njegova djela nastala za javne i privatne naručitelje, posebno u odnosu na aktivnost Giusta Le Courta. Uz pomoć novih atributivnih prijedloga te dokumenta vezanih uz Ruesove narudžbe za djela na različitim lokalitetima, a posebno u Udinama, Clemente je razriješio čitav niz nejasnoća vezanih uz kiparev opus.

Monica De Vincenti u svom se izlaganju bavila kiparskom obitelji Marinali. Osim njihovih otprije poznatih djela, u izlaganju su ponudene nove atribucije potkrijepljene dokumentima. Novopripisane skulpture proistekle iz radionice Marinalijevih autorica je povezala s javnim narudžbama na Terrafermi te ih kontekstualizirala s

fenomenom kolekcionarstva tadašnje moderne venecijanske skulpture u Italiji i ostatku Europe.

Katra Meke bavila se Jakobom Schellom von Schellenburg, trgovcem koji je u glavnom gradu Slovenije ostavio veliki trag. Nakon što si je osigurao plemićki status, započeo je s narudžbama. Primjerice, dao je izgraditi novu franjevačku crkvu sa samostanom u Kamniku i crkvu sv. Trojstva u Ljubljani za Uršulinke koje je doveo iz Gorice. U svom izlaganju Meke se posebno posvetila motivima, mogućnostima i socijalnoj mreži bogatog trgovca.

Ruggero Rugolo objasnio je kontekst nastanka oltarne pale u crkvi sv. Lovre u Montegiardinu, najvjerojatnije sredinom 18. stoljeća. Njezina restauracija omogućila je atribuciju Francescu Zugnu. Rugolo je istaknuo važnu ulogu biskupa Montefeltra, Giovannijsa Crisostoma Calvija, koji je podupro pripojenje slobodne države San Marino papinskoj državi 1739.–1740. godine. Nakon što je taj čin zažalio, biskup se pokušao ispričati narudžbom slike čija specifična ikonografija aludira na slobodu San Marina.

Renata Novak Klemenčić bavila se ulaganjima Dubrovačke Republike u unapređenje gradskih infrastruktura i obnovu arhitekture uz pomoć privatnih investitora. Naročito je izdvojila popravak Kneževog dvora koji je stradao u požaru 1435. godine i koji je prema novom planu nanovo izgrađen. U izlaganju se bavila i društvenim statusom, poslovnim referencama i iskustvima u izgradnji onih koji su bili odgovorni za najvažnije javne narudžbe u Dubrovniku.

Ivan Braut i Krasanka Majer Jurišić izlagali su o ulozi plemića Petra Cara s otoka Raba u narudžbi izgradnje crkve sv. Bernardina u Kampionu 1451. godine. Objasnili su njegovu iznimnu ulogu u svim aspektima gradnje, motivaciju za narudžbu, ali i napore pri opremanju crkve vrijednim umjetničkim djelima.

Željko Bistović u izlaganju je prikazao ulogu pićanskih biskupa u kulturnom

i javnom životu Kranjske i ostalih povezanih provincija koje uključuju Pazinsku grofoviju, Rijeku i druge. Također je iznio podatke vezane uz kronotaksu pićanskih biskupa poput imena i razdoblja njihovog biskupovanja, ali i umjetničkih djela koja su naručili za katedralu.

Josip Višnjić govorio je o ranonovovjekovnoj transformaciji Pazinskog kaštela za vrijeme uprave obitelji Mosconi i Swetkovitch, koja do sada nije bila ozbiljnije istraživana. Uz pomoć različitih arhivskih dokumenata Višnjić je analizirao te naposljetku i potvrdio povezanost upravitelja tvrđave i kraljevske obitelji koja je financirala radove.

Danijel Ciković i Iva Jazbec Tomaić bavili su se privatnim i javnim donacijama krčkog biskupa Giovannijsa della Torrea. Radi se o antependiju i gremijalu za gornju sakristiju katedrale Uznesenja Marijina u gradu Krku, kao i oltarnoj pali Andree Vicentina. Izlagači su zaključili da su takve narudžbe služile biskupu za osobnu promociju i ugled u lokalnom, regionalnom, ali i europskom društvu.

Mateja Jerman izlagala je o srebrnoj skulpturi Majke Božje Žalosne koja se nalazi u katedrali sv. Vida u Rijeci, o kontekstu njezina nastanka te o pojedinostima izrade u zlatarskoj obitelji Saler. U izlaganju je bilo riječi i o naručiteljima – članovima bratovštine. Također, Jerman je govorila i o prijenosu motiva iz dekorativnog repertoara barokne umjetnosti u medije umjetničkog obrta.

Petar Puhmajer je uz pomoć arhivskih dokumenata iz 18. stoljeća identificirao niz vrtova koji su se počeli graditi izvan gradskih zidina grada Rijeke, a prvenstveno su služili kao povrtnjaci. Svojim je izlaganjem pokazao kako su tada najbogatije obitelji uz svoje vile imale vrtove, a razvoj onih baroknih se nastavio sve do u 19. stoljeće. Oni danas, na žalost, nisu sačuvani.

Ana Šitina i Dženis Torić u svom izlaganju usporedile su dva oltara u šibenskoj crkvi sv. Lovre, a koja su naručili plemići

Urbano Fenzi i Lorenzo Fondra. Dotakle su se pitanja samopromocije naručitelja, njihovih kontakata sa skulptorima, kao i društvenog konteksta unutar kojeg su djela nastala.

Mario Pintarić bavio se obnovom sve-tišta augustinske crkve sv. Jeronima koju je 1744. godine od Antonia Michelazzija, najvažnijeg majstora 18. stoljeća u Hrvatskom primorju, Istri i Kvarneru, naručio bogati riječki trgovac i bankar Giuseppe Minolli. Čitav kontekst nastanka izlagač je rekonstruirao uz pomoć dosad nepoznate Minollijeve oporuke pohranjene u Hrvatskome državnom arhivu u Rijeci.

Marin Bolić interpretirao je do sada gotovo nepoznatu oporuku riječkog patri-cija i visokog dužnosnika Francesca Saveria de Marburga iz Hrvatskoga državnog arhiva u Rijeci. Njegova oporuka sadrži detaljan popis dobara koja je posjedovao, od kojih se ističe zbirka slika. Riječ je o najstarijem

sačuvanom inventaru umjetnina u vlasništvu nekog građanina Rijeke.

Radni dio skupa bio je dobro posjećen, a posebno je bio zanimljiv studentima diplomskog studija povijesti umjetnosti u Rijeci zbog mogućnosti uvida u meto-dologiju rada renomiranih znanstvenika i specijalista za umjetnost ranoga novog vijeka na području nekadašnje Mletačke republike, Dubrovačke republike i Habsburškog carstva. Valja istaći da se nakon svakog bloka predavanja odvijala vrlo intenzivna i plodonosna rasprava koja je ponudila izvrstan uvid u način razmišljanja izlagača i dodatno podcrtala vrlo ugodnu i poticajnu atmosferu koja je dominirala cijelim skupom. U subotu 27. listopada 2018. godine svi sudionici skupa organizirano su posjetili Zagreb te razgledali najreprezentativnije spomenike, zbirke i umjetnine iz razdoblja ranoga novog vijeka. x